

Amikor a szerződési szabadság határai láthatóvá válnak

A BH2025.211. számú kúriai határozat fontos figyelmeztetés minden cég számára: a Polgári Törvénykönyv kötelmi jogi szabályaitól nem minden esetben lehet eltérni még akkor sem, ha a felek ezt közös akarattal, szerződésben rögzítik.

Miről szólt az ügy röviden?

Egy villamosenergia-szolgáltatási szerződés tartalmazott egy olyan kikötést, amely szerint a felek egymásnak küldött fizetési felszólítása megszakítja az elévülést. A szolgáltató – illetve később a követelést megvásárló engedményes – erre hivatkozva próbálta elérni, hogy egy több éves tartozás bíróság előtt még érvényesíthető legyen.

Az alsóbb fokú bíróságok elfogadták azt az érvelést, hogy mivel a Ptk. főszabály szerint diszpozitív (eltérést engedő) a kötelmi jogban, a felek szabadon bővíthetik az elévülést megszakító okok körét is.

A Kúria azonban ezt a megközelítést határozottan elutasította.

Hogy döntött a Kúria?

A legfelsőbb bírói fórum lényegében kifejtette, hogy:

- Az elévülés megszakításának esetei nem a felek jogait és kötelezettségeit szabályozzák, hanem azt, hogy egy követelés meddig kényszeríthető ki bíróság előtt.
- Ez már nem pusztán „szerződéses játéktér”, hanem a jogérvényesítés kereteit meghatározó, kógens (eltérést nem engedő) szabályrendszer.
- A Ptk.-ban felsorolt elévülés-megszakítási okok köre szerződéssel nem bővíthető. Hiába írják le a felek, hiába fogadják el aláírásukkal, az ilyen kikötés jogilag hatástalan.

A Kúria külön hangsúlyozta, hogy a jogalkotó tudatosan hagyta el a korábbi Ptk.-ból azt a szabályt, amely szerint egy egyszerű fizetési felszólítás megszakítja az elévülést. Ennek oka az volt, hogy az ilyen megoldás nem a tényleges jogérvényesítésre, hanem az idő „mesterséges nyújtására” ösztönöz, ami ellentétes az elévülés intézményének céljával és a jogbiztonsággal.

Mit jelent ez a gyakorlatban a szerződések tartalmának meghatározása során?

1. *Nem minden Ptk.-szabály „szabadon alakítható”* - Bár a kötelmi jog alapelve a szerződési szabadság, vannak olyan területek – mint az elévülés, beszámítás, jogérvényesítés korlátai –, amelyek a bírósági eljáráshoz és a jogbiztonsághoz kapcsolódnak. Ezeknél a törvényi kereteket nem lehet szerződéssel átrajzolni.
2. *A „józan üzleti logika” jogilag nem mindig védhető* - Üzleti szempontból ésszerűnek tűnhet, hogy egy felszólító levél „újraindítja a számlálót”. A Kúria döntése szerint azonban ez jogilag nem megengedett, ha a törvény nem ismeri el elévülést megszakító okként.

3. *Kockázat a sablonszerződésekben és üzletszabályzatokban* - Sok általános szerződési feltétel tartalmaz a Ptk.-tól „kreatívan” eltérő rendelkezéseket. Ez az ítélet arra figyelmeztet, hogy nem elegendő azt vizsgálni, mit fogadott el a másik fél: azt is nézni kell, hogy az adott kérdésben egyáltalán megengedett-e az eltérés.

Stratégiai tanulság

A szerződéses feltételek kialakításakor nem elegendő pusztán az üzleti logikára vagy a felek egyetértésére hagyatkozni. Különösen összetettebb vagy nagy értékű jogviszonyok esetén indokolt már a tervezési szakaszban jogi szakértőt bevonni annak érdekében, hogy a megállapodás valóban érvényes, kikényszeríthető és hosszú távon is biztonságos legyen.